

Criteria voor de selectie van standaarden voor “de lijst met open standaarden voor pas toe of leg uit”

1. Het hanteren van criteria

Alvorens in te gaan op de criteria is het noodzakelijk enkele opmerkingen te maken over hoe de criteria gehanteerd en gezien moeten worden.

Beoordeling binnen de context van de standaard

Bij het beoordelen van voorgestelde standaarden aan de hand van de criteria dient dit binnen de context van die standaard te gebeuren. Dat houdt in dat bij de beoordeling van een standaard niet slechts gekeken wordt naar de standaard zelf, maar dat tevens gelet wordt op het voorgestelde toepassingsgebied en het organisatorische werkingsgebied ervan. Het doel van de lijst is immers niet om sec standaarden te verplichten, maar om die standaarden voor bepaalde toepassingen die gehanteerd worden binnen een afgebakend organisatorisch werkingsgebied aan te wijzen. Dit lijkt wellicht evident, maar zonder deze toevoeging is een goede beoordeling op met name de toegevoegde waarde van het verplichten van de standaard niet mogelijk. Men kan immers slechts een instrument op zijn kwaliteiten beoordelen als men weet waarvoor het gebruikt moet worden.

Operationaliseren en wegen van criteria

Een groot aantal van de hieronder beschreven criteria is niet generiek te operationaliseren, vanwege de grote diversiteit aan standaarden, toepassingen en werkingsgebieden. De wijze van toetsing van een standaard aan de criteria zal per standaard verschillen. Dat geldt voor de eisen waaraan een standaard moet voldoen om te kunnen beantwoorden aan een specifiek criterium, maar ook voor de methode die gehanteerd wordt, en voor de vereiste diepgang bij de toetsing.

Daarnaast is op voorhand niet generiek vast te stellen welk gewicht toegekend dient te worden aan de verschillende criteria. Ook dit zal per standaard, per toepassingsgebied en per organisatorisch werkingsgebied verschillen.

In principe zijn slechts twee criteria hard. Ten eerste dient de standaard bij te dragen aan de doelen van de lijst, ten tweede dient de standaard te voldoen aan de eisen ten aanzien van openheid. Beide criteria worden verder hierna uitgewerkt. Standaarden die aan één van beide criteria niet voldoen, worden niet opgenomen op de lijst met aanbevolen standaarden.

De overige hieronder beschreven criteria zijn zachter van aard. Dat wil zeggen dat per standaard beoordeeld moet worden hoe belangrijk het is om te voldoen aan een criterium. Daarbij kan het zo zijn dat een hoge score op een bepaald criterium compenseert voor een lage score op een ander criterium.

Alle criteria dienen geadresseerd te worden en de gemaakte keuzes (ten aanzien van zowel de wijze van toetsing als de onderlinge weging van criteria) dienen transparant te worden weergegeven. Door het College Standaardisatie zal uiteindelijk beoordeeld worden of de toetsing en weging van de criteria op de juiste wijze is geschied.

2. Criteria

Om bovenstaande doelstellingen haalbaar te maken en de randvoorwaarden te respecteren moeten standaarden en specificaties die opgenomen worden voldoen aan een aantal criteria. Deze worden hieronder beschreven en nader uitgewerkt. Deze zullen in het proces gehanteerd worden bij de selectie van standaarden. Het gaat om de volgende criteria:

- Openheid
- Bruikbaarheid
- Potentieel, en
- Impact

3. Openheid

Standaarden die worden opgenomen op de lijst met open standaarden moeten “zo open mogelijk” zijn. Dit houdt in dat als er concurrerende open standaarden zijn voor hetzelfde gebied dat de voorkeur wordt gegeven aan de standaard die het meest open is. Tenzij er zwaarwegende factoren uit de andere criteria komen¹ om een andere keus te maken.

De openheid van een standaard wordt beoordeeld aan de hand van onderstaande eisen aan open standaarden. Deze eisen zijn ontleend aan het European Interoperability Framework 1.0. Een standaard is volledig open als:

- De standaard is goedgekeurd en zal worden gehandhaafd door een non-profit organisatie². De lopende ontwikkeling gebeurt op basis van een open besluitvormingsprocedure die toegankelijk is voor alle belanghebbende partijen (consensus of meerderheidsbeschikking enz.);
- De standaard is gepubliceerd en over het specificatiedocument van de standaard kan vrijelijk worden beschikt of het is te verkrijgen tegen een nominale bijdrage. Het moet voor een ieder mogelijk zijn om het te kopiëren, beschikbaar te stellen en te gebruiken om niet of tegen een nominale prijs;
- Het intellectuele eigendom – met betrekking tot mogelijk aanwezige patenten – van (delen) van de standaard is onherroepelijk ter beschikking gesteld op een “royalty-free” basis;
- Er zijn geen beperkingen omtrent het hergebruik van de standaard.

4. Bruikbaarheid

Het criterium bruikbaarheid van een standaard gaat in op de mate waarin een standaard daadwerkelijk goed toegepast kan worden. Het gaat hierbij om kenmerken van de standaard en de aansluiting van deze kenmerken op het voorgestelde toepassingsgebied. Bruikbaarheid kan worden opgedeeld in de onderstaande aandachtspunten.

4.1 Volwassenheid

Bij het criterium volwassenheid wordt gekeken naar twee aspecten van volwassenheid. Het gaat ten eerste om de volwassenheid van de standaard zelf. Daarbij dienen in elk geval de volgende vragen te worden beantwoord:

- Is de standaard voldoende uitgekristalliseerd?
- Is verdere ontwikkeling en het onderhoud van de standaard verzekerd?
- Is er een methode waarmee conformiteit aan de standaard bepaald kan worden?

Daarnaast moet worden gekeken naar het daadwerkelijke gebruik van de standaard. Daarbij dienen in elk geval de volgende vragen te worden beantwoord:

- Is er voldoende praktijkervaring opgedaan met het gebruik van de standaard?
- Is er nu en in de toekomst voldoende ondersteuning door (meerdere) marktpartijen voor de standaard?
- Wat is de verwachting ten aanzien van het toekomstige gebruik van de standaard?

¹ Bijvoorbeeld: de standaard die opener is blijkt niet te implementeren te zijn.

² Bijvoorbeeld: ISO, NEN, W3C, IETF, WS-I, OASIS, ECMA, OMG, IEEE, etc.

4.2 Functionaliteit

Daarnaast dient een analyse gemaakt te worden van de wijze waarop de standaard voldoet aan de functionele eisen die binnen het voorgestelde toepassingsgebied van de standaard worden gesteld. Daarbij moet in ieder geval antwoord gegeven worden op de volgende vragen:

- Wat zijn de functionele eisen die aan de werking van de standaard gesteld worden binnen het voorgestelde toepassingsgebied?
- In welke mate voldoet de standaard aan deze eisen?

4.3 Concurrerende standaarden

Aansluitend op 4.2, dienen ook de volgende vragen betrokken te worden in de analyse:

- Zijn er concurrerende standaarden?
- Zo ja, welke en door wie worden die gebruikt?
- Wat zijn de voor- en nadelen van deze standaard ten opzichte van concurrerende standaarden?

5. Potentieel

Standaarden die op de lijst worden opgenomen, dienen bij te dragen aan het realiseren van de doelen van de lijst. Bovenstaande criteria bevatten belangrijke randvoorwaarden hiertoe maar leveren geen waarborg dat het opnemen van voorgestelde standaarden ook daadwerkelijk een positief effect met zich mee brengt. Daarom dient bij de beoordeling van de standaarden afzonderlijk gekeken te worden naar het effect van het opnemen van de standaard op de doelen van de lijst:

- In welke mate draagt het opnemen van de standaard op de lijst bij aan het vergroten van de leveranciersafhankelijkheid?
- In welke mate draagt het opnemen van de standaard op de lijst bij aan het vergroten van de interoperabiliteit?

De impact van het opnemen van een standaard op de lijst zal niet altijd eenzelfde effect hebben ten aanzien van beide doelstellingen. Een goede beoordeling van dit criterium omvat daarom beide aspecten en indien nodig een weging van de beoordeling ten aanzien van het effect op beide aspecten. Standaarden die geen positief effect hebben ten aanzien van de doelen van de lijst, worden niet opgenomen op de lijst³.

6. Impact

Het criterium impact refereert aan de gevolgen van het opnemen van de standaard op de lijst voor de partijen binnen het voorgestelde organisatorische werkingsgebied en de overige partijen die hierdoor geraakt worden. Daarbij moeten de negatieve aspecten (risico's) én de positieve aspecten (kansen) van het opnemen van de standaard bepaald worden. De gebieden waarop een analyse van de risico's en kansen gedaan moet worden is per standaard mogelijk wisselend, maar gedacht kan worden aan de volgende gebieden:

- Werkingsgebied(en);
- Continuïteit van het bedrijfsproces;
- Financiële aspecten (kosten en baten);
- Organisatorische aspecten;
- Migratieaspecten;
- Beveiligingsaspecten;
- Privacyaspecten;
- Administratieve lasten;

³ Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan standaarden die 'de facto' reeds overal worden toegepast. Het opnemen van deze standaarden zal niet leiden tot een bijdrage aan de doelen van de lijst aangezien de standaard reeds wordt toegepast. Voor deze standaarden is er een de referentielijst open standaarden.

- Interoperabiliteit (met andere processen, organisaties);

Van belang is hierbij op te merken dat een aantal van de genoemde gebieden - zoals bijvoorbeeld kosten en baten en migratieaspecten - als onderbouwing kunnen worden gebruikt door gebruikers die een beroep doen op het 'leg uit' deel van het 'pas toe of leg uit'. In die zin zijn de hier opgesomde gebieden indicatief en mogen zij in het beoordelingsproces niet belemmerend werken ten aanzien van de generieke hoofdlijn, te weten: indien een open standaard voorhanden is, moet die gebruikt worden.